

Abstract. The article reveals the axiological approach in the education of children of primary school age. The results of the diagnosis of the propensity to suicidal behavior of fourth-grade students are presented. The ways of upbringing of the value attitude to life in pupils of primary school age are grounded: integration of efforts of specialists of various branches to work with pupils; formation of a supportive environment around children; purposeful education of the value attitude to life during classroom and extracurricular activities; formation of readiness for schoolchildren against life difficulties, fears, development of stress-resistance.

Keywords: values, axiology, value sphere of personality, value attitude, value attitude to life, propensity to suicidal behavior.

УДК 378.147:656.61.071.1-056.87

ДІАЛОГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-СУДНОМЕХАНІКІВ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

М.В. СОТЕР, аспірант кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту

Херсонського державного університету

E-mail: sotermariia@gmail.com

Анотація. Стаття присвячена дослідженню питання використання діалогових технологій у підготовці майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації.

Підкреслено роль діалогових технологій при підготовці особистості до міжкультурної комунікації. Акцентовано, що завдяки цій технології студенти вчать критично мислити; вирішувати складні проблеми на основі аналізу обставин і відповідної інформації; аналізувати, оцінювати, зважувати альтернативні позиції, думки, приймати продумані, продуктивні, логічні рішення з урахуванням думок колег/партнерів; брати участь в дискусіях з дотриманням правил етики спілкування.

Звернуто увагу на те, що застосування різних видів бесіди під час підготовки майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації сприятиме: формуванню уміння висловити власну точку зору; більш детальному розкриттю проблемних питань, що потребують роз'яснень, уточнень; підтримки продуктивного взаємозв'язку між викладачем і студентами; ефективній перевірці засвоєння навчального матеріалу студентами; мотивації навчальної діяльності; при розходженні відповідей на поставлені викладачем запитання здатності спільними зусиллями, разом, згуртовано знайти відповідь на запитання з включенням елементів дискусії; отриманню студентами важливого досвіду узгодження дій, уміння дійти до спільного консенсусу; уміння зрозуміти думку партнера, доступно пояснити власну точку зору, за потреби, привести аргументи.

Ключові слова: міжкультурна комунікація; діалогові технології; бесіда; види бесіди: контрольна-перевірочна, пошукова, узагальнююча та евристична бесіда; форми проведення бесіди: фронтальні, групові та індивідуальні.

Актуальність (Introduction). Для фахівців морської галузі питання налагодження міжкультурного спілкування є досить важливим і актуальним водночас, це, перш за все пов'язане з глобалізацією морської галузі, мультикультурністю міжнародних екіпажів, що вимагає підготовки трансцендентальної міжкультурної особистості (за О. Леонтовичем), готової до ефективної взаємодії з представниками інших лінгвокультурних спільнот у процесі обміну культурними цінностями, знаннями, способами діяльності, під час виконання безпосередніх професійних обов'язків.

Практика спілкування з носіями інших культур довела, що навіть добре знання іноземної мови не виключає нерозуміння між людьми і, що успішні та ефективні контакти з представниками інших культур неможливі без практичних навичок міжкультурного спілкування [5, с. 9]. Більш того, як підтвердження вище сказаного, дані досліджень Міжнародної морської організації (ІМО) засвідчують, що саме людський фактор в безпеці мореплавства займає перші позиції, він зумовлює від 70 до 80% аварій і катастроф, очевидно, що одним з факторів є

саме непорозуміння у спілкуванні. Відтак, складовою частиною професійної компетентності фахівців морської галузі, зокрема майбутніх інженерів-судномеханіків, мають стати уміння і навички міжкультурного спілкування за для успішного виконання професійних обов'язків, уникнення непорозумінь, конфліктів, а подекуди пошкоджень, аварій, нещасних випадків і катастроф, як у рамках рідної культури, так і іноземних.

Варто наголосити, що уміння і навички міжкультурної комунікації у межах вищої професійної освіти у сучасному полікультурному просторі є невід'ємною складовою професійної компетенції, причому це стосується як спеціальних, вузькопрофесійних умінь і навичок (hard skills), які є необхідними для конкретної діяльності, так і соціальних, універсальних умінь і навичок (soft skills), які потрібні фахівцю незалежно від специфіки його діяльності. Відтак, уміння і навички міжкультурної комунікації охоплюють усі складові професійної компетенції фахівців морської галузі, з одного боку володіння англійською мовою – невід'ємна умова при виконанні посадових обов'язків відповідно до Міжнародної конвенції про підготовку і дипломування моряків та несення вахти (Конвенція ПДНВ), з іншого продуктивна взаємодія між колегами з інших країн не можлива без загальних умінь і навичок здійснювати продуктивне міжособистісне спілкування, володіння етикетними нормами при комунікативній взаємодії, дотримання емпатії, толерантності, взаєморозуміння при спілкуванні.

За таких умов достатньо важливою є комплексна підготовка до виконання професійної діяльності в умовах діалогу культур, що зумовлює необхідність пошуку найбільш ефективних засобів підготовки до міжкультурної комунікації, які б базувались на безпосередньому контакті викладача і студентів, а також студентів між собою. Рішення проблеми підготовки майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації, які відповідатимуть вимогам сучасного полікультурного суспільства, неможливо без використання в навчанні діалогових технологій, які відносяться до технологій особистісно-орієнтованого навчання й сприяють продуктивності навчання, єднання теорії з практикою, так як під час діалогової взаємодії відбувається залучення особистого досвіду кожного студенту, застосування набутих знань, умінь і навичок, що дозволяє трансформувати студента з об'єкта у суб'єкт навчального процесу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Питанню добору ефективних засобів підготовки до міжкультурної комунікації досліджувала ціла плеяда як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників (Ф. Бацевич, Н. Бориско, І. Воробйова, Н. Гальскова, Н. Гойдош, А. Гордєєва, Ю. Ніколаєнко, Ю. Пассов, А. Солодка, О. Тарнопольський, С. Тер-Мінасова, В. Фурманова, Н. Якса, М. Woodrow, N. Devis, E. Taylor та інші).

Розробка різних аспектів використання діалогових технологій у рамках підготовки фахівців виокремлена у наукових розвідках А. Алексюк, М. Бахтіна, В. Біблера, Л. Бурман, І. Глазкова, М. Євтух, С. Золотухіна, Л. Кондрашова, В. Лозова, В. Морозов, Г. Троцко.

Проблему використання бесіди як складової діалогових технологій порушували А.Ковальова, Ю. Підборський, О. Самойлов, проблеми та методика використання бесіди як методу навчання присвячені роботи Ю. Бабанського, С. Батишева, О. Біляєва, С. Вітвицької, С. Лукач, О. Новикова, М. Пентилюк, О. Тарнопольського, М. Фіцули та інші.

Як бачимо значна кількість наукових розвідок присвячені проблемі застосуванню діалогових технологій. Тим не менш, питанню залучення діалогових технологій, зокрема методу бесіди, при підготовці майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації не приділяється значної уваги.

Відтак, **мета (purpose)** даної статті – окреслити діалогові технології при підготовці майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації, виокремити бесіду як одну з форм діалогових технологій, запропонувати власні розробки щодо її застосування.

Для досягнення поставленої мети використано комплекс **методів (methods)**: теоретичні – аналіз та узагальнення наукової літератури з проблеми дослідження; аналіз, порівняння, конкретизація для визначення понятійно-категоріального апарату дослідження; пошуково-бібліографічний метод для вивчення джерельної бази дослідження; індуктивний, дедуктивний, зіставно-порівняльний для виявлення особливостей використання діалогових технологій при підготовці майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації, при виокремленні бесіди як одну з форм діалогових технологій.

Результати (Results). Діалогові технології представляють собою і форму організації навчального процесу, і метод навчання, заснований на діалоговій, суб'єкт-суб'єктній взаємодії усіх його учасників. У роботах вчених (Н. Гойдош, Л. Кондрашова, Ю. Підборський, В.Сластьонін, О. Тамаркіна) показано важливість застосування даної технології, а також її гуманістичну спрямованість.

Н. Гойдош діалоговими технологіями називає «сукупність форм і методів навчання, заснованих на діалоговому мисленні у взаємодіючих дидактичних системах суб'єкт-суб'єктного рівня» [4, с. 72].

О. Тамаркіна підкреслює, що сутність діалогових технологій навчання полягає в тому, що «навчальний процес організується таким чином, що практично всі студенти виявляються залученими до процесу пізнання, де вони можуть обмінюватися думками, ідеями в умовах емоційного комфорту і творчої атмосфери на занятті» [12, с. 97]. Більш того, діалогова технологія базується на взаємодії викладача зі студентами, студентів між собою, а, відтак, дозволяє говорити про можливість здійснювати постійний контроль під час спільної комунікативної діяльності як викладачем, так і самоконтролю кожним студентом, а також взаємоконтролю усією групою, що сприяє глибшому засвоєнню навчального матеріалу.

Учені визначають ряд характерних компонентів, які притаманні діалоговій технології (за Г. Писаревою): комунікатор-викладач (той, хто задає смислову спрямованість діалогу, ставить перед студентом завдання, створює відповідну смислову установку або є транслятором певного змісту/основи); мотив і мета; зміст; код комунікації (усний чи письмовий діалог); реципієнт-студент (його мотиваційно-смислові особливості); результат (зворотний зв'язок).

Відзначимо, що застосування діалогових технологій має базуватись на таких принципах як: принцип взаємної поваги між учасниками діалогу, взаєморозуміння, терпимості, толерантного ставлення до партнера під час комунікативної взаємодії, принципах етикетного спілкування, принципі кооперації (співпраці для вирішення певної спільної мети), принципу активності (залучення усіх студентів групи); принципу проблемності; принципу свідомості; принципу ґрунтовності; принципу зв'язку завдань з практичною діяльністю, реаліями життя.

Діалогові технології дозволяють викладачеві створити в аудиторії атмосферу взаєморозуміння й продуктивної співпраці; сприяють розвитку у студентів комунікативних вмінь і навичок (грамотно, лаконічно й доступно висловити думку, точку зору, аргументи, враховуючи при цьому позицію партнерів), допомагають становленню партнерства, ефективної суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами, студентами між собою; розвитку у студентів умінь і навичок аналізу, синтезу, постановки цілей, роботи в команді; забезпечують формування позитивної мотивації до пізнавальної діяльності; дозволяють контролювати рівень засвоєння студентами знань, міцності засвоєного матеріалу, сформованості умінь і навичок.

Під час застосування викладачем діалогового навчання при підготовці до міжкультурної комунікації, студенти вчать критично мислити; вирішувати складні проблеми на основі аналізу обставин і відповідної інформації; аналізувати, оцінювати, зважувати альтернативні позиції, думки, приймати продумані, продуктивні, логічні рішення з урахуванням думок колеґ/партнерів; брати участь в дискусіях з дотриманням правил етики спілкування.

У ході підготовки викладачем до використання діалогових технологій під час підготовки до міжкультурної комунікації у навчальному процесі мають бути враховані: пізнавальний потенціал й інтелектуальний рівень студентів (знання власної культури й культури партнерів по взаємодії, вміння долати соціокультурні бар'єри, стереотипи та інше); їх інтереси і потреби мають обов'язково узгоджуватись з специфікою майбутньої професійної діяльності.

Щодо видів діалогових технологій Ю. Підборський виділяє: проблемно-пошукові діалоги, семінари-дискусії, навчальні дискусії, евристичні бесіди, аналіз конкретних ситуацій [9, с. 134]. О. Самойлов виокремлює також диспути, дебати, навчальні конференції [10, с. 162]. Цілі проведення діалогу можуть бути різноманітними: навчання, тренінг, діагностичне перетворення, зміна установок, стимулювання творчості.

Особливе місце в системі різних видів діалогових технологій під час підготовки до міжкультурної комунікації займає бесіда. Без сумніву, у професійній діяльності майбутніх інженерів-судномеханіків важливу роль відіграє діалогічне мовлення за допомогою якого відбувається взаємодія з членами екіпажу, керівництвом, здійснюється передача інформації, тобто є фундаментом співробітництва і взаєморозуміння між членами колективу у ході їх спіль-

ної діяльності, саме тому, під час підготовки мають використовуватись такі методи, які б сприяли комунікативній взаємодії. Відтак, вважаємо за доцільне у межах даної наукової розвідки виокремити метод бесіди.

Передусім нагадаємо сутність поняття «бесіда». Замітимо, що бесіда є класичним, активним, словесним методом навчання. М. Фіцула зауважує, що бесіда – «це метод навчання, за якого викладач за допомогою запитань спонукає студентів до відтворення набутих знань, формування самостійних висновків і узагальнень на основі засвоєного матеріалу» [13, с. 154].

Н. Волкова відносить бесіду до опитувального методу й підкреслює, що – це «метод безпосереднього спілкування, який дає змогу одержати від співрозмовників інформацію» [2, с. 23]. При цьому зазначимо, що інформація, що обговорюється студентами може стосуватись як теми, що ще не була пройдена, так і тих, що вже були засвоєні, або також задля точного роз'яснення фактів, відомостей, даних, що вивчаються. У першому випадку викладач підводить, наближає, мотивує студентів до вивчення нового матеріалу, у другому – перевіряє наскільки засвоєний опрацьований матеріал, або допомагає у ході вивчення з'ясувати, систематизувати ті, чи інші важливі, суперечливі питання. Відтак, доцільно відзначити що, однією з характерних рис бесіди є наявність безпосереднього контакту сторін, які взаємодіють, а також ситуації у якій вони взаємодіють.

Разом з тим, очевидним є той факт що, умови й обставини, у яких відбувається реальне спілкування ніколи не бувають абсолютно ідентичними, вони різняться й доволі часто досить суттєво. Відтак, кожного окремого разу під час різних ситуацій спілкування людина повинна відшукувати необхідні саме до цієї конкретної ситуації мовні і паралінгвістичні засоби спілкування. Майбутні інженери-судномеханіки, враховуючи специфіку їх професійної діяльності, необхідність постійної безпосередньої взаємодії між членами екіпажу, які до того ж, як правило, належать до різних культур, мають бути максимально підготовленими до доволі відмінних обставин мовленнєвої взаємодії, обов'язково володіти навичками і накопичувати можливі варіанти поведінки для різних ситуацій, що сприятиме ефективності колективної взаємодії, продуктивності й якісній спільній діяльності й, разом з тим, дозволить створити доброзичливу атмосферу на судні, а інколи навіть сприятиме безпеці усього екіпажу. Метод бесіди, є одним з таких, які слугуватимуть такій підготовці. З огляду на цей факт Н. Гальскова, Н. Гез зауважують, що уміння використовувати мову, що вивчається, у різних сферах і ситуаціях несе у собі творчий характер [3, с. 134]. Більш того, у ході взаємодії з іноземним колегою задля продуктивної діяльності виявляються важливими обізнаність не лише у мові, але й у звичаях, традиціях, прийнятних формах і нормах поведінки, поняттях про «особистий простір і дистанцію», невербальних засобах спілкування у різних культурах, вони допомагають правильно інтерпретувати, вірно сприймати і розуміти отриману інформацію.

У сучасних дослідженнях розглядаються такі основні види бесіди, як: контрольньо-перевірочна, пошукова, узагальнююча та евристична бесіда [8; 11]. Треба зауважити, що при проведенні контрольньо-перевірочної бесіди питання направлені викладачем на розуміння і відтворення студентами знань, вони пов'язані з усвідомленням, контролем і перевіркою якості засвоєного матеріалу [11]. Під час пошукової, узагальнюючої, евристичної бесіди викладач завчасно підготовленими запитаннями підводить студентів до проблеми, що потребує вирішення, використовуючи їх попередній досвід, а також раніше набуті знання. У процесі проведення різних видів бесід варто застосовувати продуктивні запитання, які вимагають не просто розуміння і відтворення отриманої інформації, але й активної розумової діяльності, можливість у повній мірі застосувати набуті знання і уміння на практиці, мобільності у прийнятті рішень.

Метод бесіди дозволяє, за умови вмілої та вдало підібраної постановки питань викладача, а також завдяки власним зусиллям самих студентів, підтримувати атмосферу постійної активної взаємодії студентів з викладачем і навпаки, питання поставлені викладачем налаштовують студентську аудиторію на продуктивну співпрацю, мотивує до глибшого проникнення у те, чи інше питання, проблему, що сприяє самостійності, відповідальності, ініціативності і творчої участі студентів у навчально-виховному процесі. М. Каган підкреслює, що спілкування являє собою суб'єкт-суб'єкний зв'язок при якому не має відправника і одержувача повідомлення, є співучасники, співрозмовники у спільній справі [7, с. 143-146]. Відтак, метод бесіди

дозволяє підтримувати рівнопартнерські взаємовідносини, що дозволяє важкодоступний для сприйняття матеріал засвоювати легше, розвинути комунікативні вміння, самостійність, цілеспрямованість, відповідальність за сказане, розумову активність.

За формою проведення бесіди поділяють на фронтальні, групові та індивідуальні [1, с. 160]. Щодо фронтальних бесід, то, як відомо, в них питання адресовані всім студентам у групі одночасно; групові бесіди передбачають питання, що адресовані студентам певної групи; індивідуальні ж питання адресовані безпосередньо одному студентові.

Під час навчального процесу групова бесіда дозволяє розширити коло думок сторін, залучити колективний досвід і знання, що має велике значення в активізації мислення студентів [6, с. 28]. Бесіда, яка охоплює усіх студентів викликає загальний інтерес до проблеми, яка була порушена, підвищує зосередженість, пильність студентів, стимулює їх до активної роботи, забезпечує усвідомлене засвоєння знань, формування умінь і навичок.

Доцільно підкреслити, що за характером питання, що використовуються у ході проведення бесіди досить багатогранні. С. Батишев, О. Новиков виділяють такі групи питань як: запитання на порівняння і зіставлення предметів, їх зображень, явищ, процесів, фактів та інші; запитання на узагальнення і виділення істотних ознак досліджуваних фактів, явищ, процесів і формулювання понять; запитання на виявлення вміння використовувати знання в різних ситуаціях; запитання на пояснення причини – діагностичні; запитання спрямовані на з'ясування наслідків дії, процесу, способу та інші – прогностичні; запитання на доказ, приведення доводів «за» і «проти»; запитання на встановлення міжпредметних зв'язків [1, с. 160-161]. Разом з тим, при проведенні бесіди потрібно чітко дотримуватись заздалегідь підготовленого й детально розробленого плану проведення бесіди, логічної постановки запитань, що допоможе викладачеві шляхом опитування студентів і спільних з ними логічних міркувань підвести їх до певних висновків, результатів, рішень, що становить сутність навчального матеріалу.

Так, евристична бесіда, базуючись на наявних знаннях умінь і навичках, дає можливість викладачеві шляхом логічно пов'язаних запитань підвести студентів до самостійних висновків, певних закономірностей, приведемо приклад упровадження евристичної бесіди під час проведення практичних занять на початку вивчення теми «Greeting People in Different Cultures» («Вітання людей у різних країнах»), запитання можуть бути поставлені як індивідуально окремому студенту, так і фронтально усій групі, вважаємо за доцільне подати таку систему питань:

1. What are the most common forms do we use for greeting?
2. Do you know how do people greet each other around the world?
3. Why is it important to know how do people greet each other around the world?
4. What distinctive features of greeting can we observe in different countries?
5. What is the difference between these two sentences: «How are you?» and «How do you do?»
6. What is your favorite way of greeting someone?

Вище вказана система запитань допоможе з'ясувати наявні знання, умінь і навички у майбутніх інженерів-судномеханіків в області етикету привітання, мотивувати для подальшого поглиблення знань про те, як вітаються люди в різних країнах, сконцентрувати увагу на тому факті, що привітання іноземця за його звичаями є не що інше, як вияв поваги, а, відтак, допомагає встановити перший контакт, налагодити доброзичливі, довірливі взаємини з колегами з інших культур.

Як правило, узагальнююча бесіда використовується при проведенні практичних занять й будується на основі теми/ матеріалу, що був попередньо вивчений і ставить за мету виявити ступінь розуміння студентами закріпленої теми/матеріалу. Такий вид питань дозволяє підготуватись до попереднього контролю, до модульної контрольної, до виконання самостійних робіт тощо. Як приклад узагальнюючої бесіди приведемо систему запитань при вивченні теми «Nonverbal Communication Across Cultures» («Невербальна комунікація у різних культурах»):

1. What is the difference between visual communication and nonverbal communication?
2. What is nonverbal communication?
3. What are the forms of nonverbal communication? Provide examples.

4. What are the kinds of gestures typically used for nonverbal communication? Which do you think has the greatest potential to cause intercultural misunderstandings and conflict? Give an example to support your answer.

5. What role does nonverbal behavior play in intercultural communication?

6. Why is nonverbal communication important? Prove your answer.

7. To what extent does nonverbal behaviour influence the quality of intercultural communication?

8. Which emotion is easiest to communicate across cultures and which one is most prone to misunderstandings?

9. What are some advantages of being skilled at nonverbal communication?

Слід відмітити, що запитання узагальнюючої бесіди, зазвичай, вимагають розширених відповідей, доказів, прикладів, відповідних порівнянь, аналізу, що сприяє перевірці викладачем набутих студентами умінь та навичок. Зауважмо, що у ході узагальнюючої бесіди при розходженні відповідей студентів на поставлені запитання, викладач може включати елементи методу дискусії, який є близьким до методу бесіди, щоб спільними зусиллями, разом, згуртовано знайти відповідь на те чи інше проблемне запитання. Це допоможе уточнити, з'ясувати більш детально той чи інший аспект складного матеріалу.

Застосування методу бесіди при підготовці майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації має обов'язково базуватись на таких принципах як принцип спільної діяльності, співтворчості, що сприятиме: формуванню уміння висловити власну точку зору; більш детальному розкриттю проблемних питань, що потребують роз'яснень, уточнень; підтримки продуктивного взаємозв'язку між викладачем і студентами; ефективної перевірки засвоєння навчального матеріалу студентами; мотивації навчальної діяльності; при розходженні відповідей на поставлені викладачем запитання здатності спільними зусиллями, разом, згуртовано знайти відповідь на запитання з включенням елементів дискусії; отриманню студентами важливого досвіду узгодження дій, уміння дійти до спільного консенсусу; уміння зрозуміти думку партнера, доступно пояснити власну точку зору, привести аргументи.

На підтвердження вище сказаного, Є. Івашкін, Л. Жукова підкреслюють, що спільна навчальна діяльність є більш ефективною, у тому випадку, якщо рішення задачі здійснюється не індивідуально, а передбачає колективні зусилля. Реалізація спільного пошуку відповідей навчальною групою, можливість розкриття і обґрунтування різних точок зору у студентів є ефективним, забезпечує контроль за засвоєнням знань і розвиток наукового мислення студентів [6, с. 49-50].

Висновки і перспективи (Discussion). Отже, при підготовці майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації доцільно використовувати діалогові технології, зокрема бесіду. Ефективність застосування цього методу очевидна, адже він сприяє продуктивності навчання, єднання теорії з практикою, наприклад, через залучення особистого досвіду кожного студента, застосування набутих знань, умінь і навичок, що дозволяє трансформувати майбутнього фахівця з об'єкта у суб'єкт навчального процесу, забезпечити в аудиторії суб'єкт-суб'єкту взаємодію.

Перспективи подальших наукових розвідок полягають у актуалізації інших видів діалогових технологій (проблемно-пошукові діалоги, навчальні дискусії, диспути, дебати тощо) під час підготовки майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації.

Список використаних джерел

1. Батышева, С.Я. Профессиональная педагогика : учебник для студентов, обучающихся по педагогическим специальностям и направлениям [Текст] / С.Я. Батышева, А.М. Новикова. Издание 3-е, переработанное. М.: Из-во ЭГВЕС, 2009. – 456 с.

2. Волкова, Н.П. Педагогика : навчальний посібник [Текст] / Н.П. Волкова. – 2-ге вид., перероб., доп. — К.: Академвидав, 2007. — 616 с.

3. Гальскова, Н.Д. Теория обучени иностранным языкам. Лингводидактика и методика учеб. пособие для студ. лингв. ун-тов и фак. ин. яз. высш. пед. учеб. заведений [Текст] / Н.Д.Гальскова, Н.И. Гез. – 3-е изд., стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 336.

4. Гойдош, Н. Діалогові технології навчання у системі професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов [Текст]/ Надія Гойдош // Гуманітар. вісн. держ. вищ. навч. закл.

«Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: Педагогіка. Психологія. Філософія. – 2012. – Вип. 26. – С. 70–75.

5. Грушевицкая, Т.Г. Основы межкультурной коммуникации: учебник для вузов [Текст]/ Т.Г. Грушевицкая, В.Д. Попков, А.П. Садохин. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 352 с.

6. Ивашкин, Е.Г. Организация аудиторной работы в образовательных организациях высшего образования: учеб. пособие [Текст]/ Е.Г. Ивашкин, Л.П. Жукова; Нижегород. гос. техн. ун-т им. Р.Е. Алексеева. – Нижний Новгород, 2014. – 80 с.

7. Каган, М.С. Мир общения: проблема межсубъектных отношений [Текст]/ М.С. Каган – М., 1988. – С. 143-146.

8. Кукушин, В.С. Теория и методика обучения: учеб. пособие [Текст]/ В.С. Кукушин.— Ростов н/Д.: Феникс, 2005. — 474 с.

9. Підборський, Ю. Г. Застосування діалогових технологій у навчально-виховному процесі [Текст]/ Ю.Г. Підборський. – Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: за матеріалами VI Міжнар. наук.-практ. конф. «Інноваційні процеси в освітньому просторі: доступність, ефективність, якість», присвяч. 10-річчю Укр. відділення МАНПО: зб. наук. пр. № 22 (257) листоп. 2012. Педагогічні науки. Ч. 1 / Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, держ. закл.; [голов. ред.: Курило В. С.; ред.: Савченко С. В. (заст. голов. ред.) та ін.; редкол. серії: Ваховський Л. Ц. та ін.]. - [Луганськ]: ЛНУ ім. Т. Шевченка, 2012. – С. 132-139.

10. Самойлов, А.С. Социально-педагогическая эффективность использования результатов проектирования диалоговых технологий при изучении педагогических дисциплин в вузе [Текст]/ А.С. Самойлов. Социально-экономическая эффективность результатов исследований молодых ученых в области образования. Материалы Всероссийской научно-практической конференции./ Под редакцией А.А. Орлова. – М. Директ-Медиа, 2014. – С. 162.

11. Скакун, В.А. Организация и методика профессионального обучения: Учеб. пособие [Текст]/ В.А. Скакун. – М.: ФОРУМ: ИНФРА-М, 2007. – 336 с.

12. Тамаркіна, О. Л. Застосування діалогових технологій в навчальному процесі [Текст]/ О. Л. Тамаркіна // Проблеми лінгвістики й методики викладання мов у контексті входження України в Європейський простір: збірник матеріалів Всеукраїнської інтернет-конференції. – Умань : УНУС, 2016. – С. 97-99.

13. Фіцула, М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [Текст]/ М.М. Фіцула. – 2-ге вид., доп. — К.: Академвидав, 2010. — 456 с.

References

1. Batysheva, S.Ya., Novikova, A.M. (2009). Professional'naya pedagogika [Professional pedagogy]. Moscow, Russia: M.: EGVES, 456.

2. Volkova, N.P. (2007). Pedagogika [Pedagogy]. Kyiv, Ukraine: Academic Edition, 616.

3. Hal'skova, N.D., Hez, N.Y. (2006). Teoriya obucheny ynostrannym yazykam [The theory of teaching foreign languages]. Moscow, Russia: «Academy», 336.

4. Hoidosh, N. (2012). Dialohovi tekhnolohiyi navchannya u systemi profesynoyi pidhotovky maybutnikh uchyteliv inozemnykh mov [Dialogical Learning Technologies in the System of Professional Training of Future Foreign Language Teachers]. Humanitarian Herald of «Pereyaslav-Khmelnytsky Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University». Issue 26, 70–75.

5. Grushevitskaya, T.G., Popkov, V.D., Sadokhin, A.P. (2003). Osnovy mezhkul'turnoy kommunikatsii [Fundamentals of intercultural communication]. Moscow, Russia: YUNITI-DANA, 352.

6. Ivashkin Ye.G., Zhukova L.P. (2014). Organizatsiya auditornoy raboty v obrazovatel'nykh organizatsiyakh vysshego obrazovaniya [Organization of the classroom work in the Higher Education Institutions]. Nizhniy Novgorod, Russia: 80.

7. Kagan, M.S. (1988). Mir obshcheniya: problema mezhsob'yektnykh otnosheniy [The world of communication: the problem of inter-subject relations]. Moscow, Russia, 143-146.

8. Kukushin, B.C. (2005). Teoriya i metodika obucheniya [Theory and Methods of Teaching]. Rostov-on-Don, Russia: Phoenix, 474.

9. Pidborskyi, Yu.G. (2012). Zastosuvannya dialohovykh tekhnolohiy u navchal'no-vykhovnomu protsesi [Application of dialogical technologies in the educational process]. Lugansk Taras Shevchenko National University, 22 (257), 132-139.

10. Samoilov, A.S. (2014). Sotsial'no-pedagogicheskaya yefektivnost' ispol'zovaniya rezul'tatov proyektirovaniya dialogovykh tekhnologiy pri izuchenii pedagogicheskikh distsiplin v vuze [Socio-pedagogical efficiency of using the results of the design of interactive technologies in the study of pedagogical disciplines in the university]. The All-Russia Scientific and Practical Conference. Moscow, Russia: Direct Media, 162.

11. Skakun, V.A. (2007). Organizatsiya i metodika professional'nogo obucheniya [Organization and methodology of professional training]. Moscow, Russia: FORUM: INFRA-M, 336.

12. Tamarkina, O. L. (2016). Zastosuvannya dialohovykh tekhnolohiy v navchal'nomu protsesi [Application of Dialogical Technologies in the Learning Process]. The All-Ukrainian Internet Conference. Uman, Ukraine: UNUS, 97-99.

13. Fitsula, M.M. Pedahohika vyshchoyi shkoly [Pedagogy of higher education]. Kyiv, Ukraine: Academic Edition, 456.

ДИАЛОГОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ-СУДОМЕХАНИКОВ К МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ

М.В. Сотер

Аннотация. *Статья посвящена исследованию вопроса использования диалоговых технологий при подготовке будущих инженеров-судомехаников к межкультурной коммуникации.*

Подчеркнута роль диалоговых технологий при подготовке к межкультурной коммуникации. Определено, что благодаря данной технологии студенты учатся критически мыслить; решать сложные проблемы на основе анализа обстоятельств и соответствующей информации; анализировать, оценивать, взвешивать альтернативные позиции, мнения, принимать продуманные, логические решения с учетом мнений коллег/ партнеров; участвовать в дискуссиях с соблюдением правил этики общения. Замечено, что применение различных видов беседы при подготовке будущих инженеров-судомехаников к межкультурной коммуникации будет способствовать: формированию умения выразить собственную точку зрения; более детальному раскрытию проблемных вопросов, требующих разъяснений, уточнений; поддержки продуктивного взаимодействия между преподавателем и студентами; эффективной проверке усвоения учебного материала студентами; мотивации учебной деятельности; при расхождении ответов на поставленные преподавателем вопросы способности совместными усилиями, вместе, сплоченно найти ответ на вопрос с включением элементов дискуссии; получению студентами важного опыта согласования действий, умение прийти к общему консенсусу; умение понять мнение партнера, доступно объяснить свою точку зрения, при необходимости, привести аргументы.

Ключевые слова: *межкультурная коммуникация; диалоговые технологии; беседа; виды беседы: контрольно-проверочная, поисковая, обобщающая и эвристическая беседа; формы проведения беседы: фронтальные, групповые и индивидуальные.*

DIALOGICAL TECHNOLOGIES IN THE PREPARATION OF FUTURE MARINE ENGINEERS TO INTERCULTURAL COMMUNICATION

M.V. Soter

Abstract. *The article is devoted to the analysis of the usage of dialogical technologies in the preparation of future marine engineers to intercultural communication. The role of dialogical technologies in the preparation to intercultural communication is underlined. It is determined that due to these technologies, students learn to think critically; to solve complex problems on the basis of an analysis of circumstances and relevant information; to analyze, estimate, weigh alternative positions, opinions, to take thoughtful, analytical and logical decisions taking into account the views of colleagues/ partners; to participate in discussions in accordance with the rules of ethical communication. It is noted that the usage of various types of conversation in the preparation of future marine engineers for intercultural communication will help: to form the ability of expression his/her own point of view; to disclose problematic issues requiring clarification; to support productive interaction among the teacher and students; to test effectively the level of learned material and motivation of educational activity; to take a common decision (with the inclusion of the discussion ele-*

ments when students' answers do not coincide); to gain some important practical experience on coordinating actions, the ability to reach a common consensus, the ability to understand a partner's perception and opinion, to explain your point of view, to give arguments.

Keywords: intercultural communication; dialogical technologies; a conversation; types of conversations: a heuristic conversation, a control-correction conversation, a generalized conversation, a search conversation; forms of conversations: frontal, group and individual.

УДК 371.671:811.161.2

СОЦІАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ В ІНТЕРНАТНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ В УКРАЇНІ (1956-1991 рр.)

Н.В. СУЛТАНОВА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського
E-mail: sultanoff@mksat.net

Анотація. у статті автором представлено ретроспективний аналіз системи соціального виховання дітей в інтернатних закладах освіти в Україні у 1956-1991 рр. Розглянуто основні завдання виховання дітей в країні, мету, результат та засоби його досягнення. Обґрунтовано методологічне підґрунтя, на якому будується соціально-виховна робота з дітьми, які зростають поза родиною та навчаються і виховуються в школах-інтернатах. Розкрито особливості практичного втілення ключових аспектів соціального виховання дітей в Українській РСР. Проаналізовано організаційно-методологічні умови, що сприяли ефективності використання педагогічних технологій соціального виховання дітей в історії української педагогічної думки.

Ключові слова: виховання, школа, методи виховання, суспільний характер виховання, школи-інтернати, діти.

Актуальність (Introduction). Реформаційні процеси, що відбуваються в українській державі впродовж останніх років характеризується соціально-економічними, політичними зрушеннями, викликами та, одночасно, великими перспективами розвитку. У суспільстві формується нове бачення щодо організації виховання та соціального захисту дітей, які потребують державної допомоги й підтримки. Гостро постає проблема реформування усталеної в Україні системи освітніх інтернатних закладів та, відповідно, системи забезпечення соціальних потреб дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Наявні проблеми надають особливого значення створенню та забезпеченню для повноцінного функціонування системи навчання та виховання дітей-сиріт сприятливих та відповідних умов. Вхідження таких дітей в суспільство на паритетних началах уможливлується шляхом їх соціального виховання в системі інтернатної освіти. Посилення пріоритету його забезпечення шляхом сучасних виховних технологій сьогодні зумовлює необхідність вивчення та узагальнення теоретичного доробку і практичних надбань у галузі виховного процесу в інтернатних закладах освіти з періоду їх становлення в Україні.

Аналіз останніх джерел та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Історико-педагогічні реалії засвідчують, що наприкінці ХХ століття вітчизняні вчені значно активізували наукові пошуки у галузі виховання підростаючого покоління. Осмисленню досвіду діяльності інтернатних закладів освіти в Україні на початку їхнього існування, розгляду проблем навчання, виховання, трудової підготовки, організації дозвілля та побуту дітей присвячено фундаментальні праці А. Бондаря, В. Вугрича, Ю. Грицяя, Б. Кобзаря, А.Макаренка, Б. Мельниченка, Є. Постовойтова, В. Слюсаренка та ін.

Ідеям соціального виховання дітей на різних етапах розвитку вітчизняної педагогічної науки присвячено праці дослідників, громадських й політичних діячів системи освіти, серед яких С. Ананьїн, П. Блонський, Г. Гринько, М. Грищенко, М. Гриценко, В. Дурдуківський, В.Дюшен, В. Зіньківський, О. Залужний, О. Музичеко, А. Макаренко, Я. Мамонтов, О. Попов, Я. Ряппо, С Русова, М. Скрипник, К. Ушинський, Я. Чепіга, С. Шацький, Е. Яновська та ін.